

כיקרוב

בלימוד החסידות ובדרכי החסידות

והיה פי תבוא אל הארץ

שיחת-חג מרוממות עם גאב"ד קוממיות-ירושלים, הגאון רבי ישראל-יצחק מנדלזון שליט"א כתום שנת השמיטה ועל סף השנה הבעל"ט • ההכנה בקוממיות בימים מקדם ליום הדין ("כולם היו מתקבצים בבית הכנסת לשיעור-הכנה בלקוטי תורה") • הקול שהיה מקיצו בימי חורפו בבוקר ראש השנה ("אבי מורי זצ"ל, רבה הנודע של קוממיות, משגן בסלון עם התוקע את הלכות תקיעת שופר בשו"ע הרב") • הקירובים הבלתי מצויים שהרעיף הרבי על מנהילי מצוות שנת השבע לגיבורי כוח (המחאות בסכומים גדולים ונדירים) • מיוחד: שפע ציטוטי קודש מאת גדולי הדורות, המשלבים בביאוריהם מובאות חסידות • לדור ודור המליכו לא-ל עדכוני חב"ד;

מלכויות
זכרונות
שופרות

התוועדות מאלפת
לקראת ראש השנה
עם הגה"ח הרב חיים
שלום דייטש

מצוות ביכורים ואהבת ישראל

ירושה וישיבה", עדיין היה אפשר לחשוב שבמצוות ביכורים הדבר שונה: "בעניין אכילה מדבר, והוה אמינא דמיד חייבים בביכורים קודם שנהנין מהן, כדאמרינן 'כל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה כאלו מעל' (ברכות לה, א), ולא הוה ילפינן גזירה שווה ממלך".

מכיוון שמדובר במצווה של הודאה לה' על הפירות, היה מקום לומר שה' כי תבוא' כאן שונה מכל ה'ביאות' שבתורה, ומצווה זו יש לקיים מיד עם הכניסה לארץ, ולא להמתין לירושה וישיבה. לכן התורה כתבה בפירוש "ירושה וישיבה בה", ללמדנו "שלא נתחייבו בביכורים עד שכבשו את הארץ וחילקה", והפירוש "כי תבוא" כאן אינו שונה מכל מקום אחר בתורה.

אבל פירוש זה דחוק:

א) לאחר שלומדים מפסוק שבכל מקום שכתוב 'כי תבוא' פירוש "לאחר ירושה וישיבה", היעלה על הדעת לשנות את הפירוש ב'כי תבוא' אל הארץ, ולחדש, מכוח סברה בלבד – הסברה שיש להודות על הפירות בטרם נהנים מהם – שהפירוש כאן שונה מכל התורה, והכוונה לפני ירושה וישיבה?

ב) לפי פירוש זה, 'כיבוש וחלוקה' אינו עניין חדש, אלא עניין אחד עם 'ירושה וישיבה', והכתוב בא רק לשלול את הסברה שיש להביא ביכורים מיד, לפני ירושה וישיבה. אם כן, מדוע רש"י משנה את הלשון וכותב "עד שכבשו את הארץ וחילקה", ולא כתב בלשון הכתוב "עד שירשו את הארץ וישיבו בה"?

אלא בהכרח לומר שכוונת רש"י בדבריו "לאחר שכבשו את הארץ וחילקה" יש בהם חידוש מיוחד. כלומר, מהמילים 'כי תבוא' כבר יודעים אנו שמדובר 'לאחר ירושה וישיבה', כפי שלמדנו שזה הפירוש

בכל מקום שכתוב 'כי תבוא'. אלא שבכל זאת ייתכן שיהיו 'ירושה וישיבה' בלי 'כיבוש וחלוקה', ולכן הוסיף הכתוב "ירושה וישיבה בה", כדי לחדש וללמד, "מגיד", שלא נתחייבו בביכורים עד שכבשו את הארץ וחילקה".

וחזרת השאלה למקומה: איזו 'ירושה וישיבה' תיתכן קודם 'שכבשו את הארץ וחילקה'?

מצוות היחיד

והביאור בזה:

כיבוש הארץ וחלוקתה נמשכו ארבע-עשרה שנה – שבע שנים נמשך כיבוש הארץ ושבע שנים נמשכה חלוקתה (ראה רש"י מטות לב, כד; ראה יב, ח). ומובן שבמהלך תקופה זו היו יחידים שכבר קיבלו את חלקם בארץ, בטרם סיום חלוקת הארץ כולה, וייתכן שאפילו לפני סיום כיבוש הארץ כולה. אם כן, אצל אותם יחידים כבר התקיים 'כי תבוא אל הארץ' ובכלל זה 'ירושה וישיבה', שהרי הם כבר ירשו את חלקם בארץ וישבו בה. אם לא היה לנו לימוד מיוחד, היה צריך להיות הדין שאותם יחידים כבר יתחייבו בביכורים.

וזה מה שמחדש הכתוב בייטור המילים "ירושה וישיבה בה" – "מגיד", שלא נתחייבו בביכורים עד שכבשו את הארץ וחילקה", כשהדגש הוא על כיבוש וחלוקת הארץ כולה. שכל זמן שלא כבשו וחילקו את כל הארץ,

פרשת כי תבוא נפתחת במצוות ביכורים: "והיה כי תבוא אל הארץ אשר ה' אלוך נותן לך נחלה, וירשתה וישבת בה, ולקחת מראשית כל פרי האדמה... ולקח הכהן הטנא מידך והניחו לפני מזבח ה' אלוך וגו'" (תבוא א-ד).

על המילים "כי תבוא אל הארץ... וירשתה וישבת בה" רש"י מפרש: "וירשתה וישבת בה – מגיד שלא נתחייבו בביכורים עד שכבשו את הארץ וחילקה". החיוב במצוות ביכורים אינו מתחיל מיד עם הכניסה לארץ, אלא רק אחרי כיבושה וחלוקתה לשבטים.

המפרשים מסבירים (שפ"ח ועוד), שמלשון רש"י 'מגיד' מובן שאין כוונתו לומר שזה פירוש המילים "וירשתה וישבת בה", שאם היה כן, היה לו לכתוב בפשטות: "וירשתה וישבת בה – שתכבשו את הארץ ותחלקה". אלא הדבר נלמד מייטור לשון הכתוב, שמכיוון שכבר נאמר "והיה כי תבוא אל הארץ", מה מוסיפות המילים "וירשתה וישבת בה"?

כבר מבואר ברש"י לעיל (פרשת שלח), שבכל מקום שכתוב בתורה "כי תבוא אל הארץ" וכדומה, אין הכוונה לכניסה ראשונית לארץ, אלא הכוונה לאחר ירושת הארץ וישיבה בה. ובלשון רש"י: "כולן למדות זו מזו, וכיוון שפרט לך הכתוב באחת מהן שאינה אלא לאחר ירושה וישיבה – אף כולן כן" (רש"י שלח טו, יח).

[מה שכתב שם רש"י: "כיוון שפירט לך הכתוב באחת מהן שאינה אלא לאחר ירושה וישיבה" – מבואר במפרשים שכוונתו לפסוק בפרשת שופטים (יז, יד): "כי תבוא אל הארץ אשר ה' אלוך נותן לך וירשתה וישבת בה, ואמרת אשימה עלי מלך וגו'". בפסוק זה המילים "וירשתה וישבת בה" אינן מיותרות, שכן זה המקום שבו התורה

מלמדת שהפירוש 'כי תבוא' הוא "לאחר ירושה וישיבה". וממנו למדים, ש"אף כולן כן", שבכל התורה כולה, כשכתוב הלשון "כי תבוא" וכדומה, הכוונה לאחר ירושה וישיבה].

ולפי זה נשאלת השאלה על הפסוק בפרשתנו "כי תבוא אל הארץ... וירשתה וישבת בה" – מה מוסיפות המילים "וירשתה וישבת בה", והרי זה נכלל בפירוש המילים "כי תבוא"? על כך רש"י מתיר: "מגיד – מילים אלו באות ללמד חידוש – שלא נתחייבו בביכורים עד שכבשו את הארץ וחילקה".

מהתירוב מובן, שאם לא היינו יודעים ש'כי תבוא' מתפרש בכל מקום "לאחר ירושה וישיבה" – היינו מפרשים את המילים "וירשתה וישבת בה" במובן של "ירושה וישיבה", אבל לא במובן של "כיבוש וחלוקה", ומייטור הכתוב למדנו חידוש – "שלא נתחייבו בביכורים עד שכבשו את הארץ וחילקה". ודרוש ביאור: מה ההבדל בין 'ירושה וישיבה' לבין 'כיבוש וחלוקה'? איך תיתכן ירושת הארץ וישיבה בה קודם כיבוש הארץ וחלוקתה לשבטים?

ירושה וישיבה מול כיבוש וחלוקה

ה'שפתי חכמים' מפרש שאכן אין הבדל בין 'ירושה וישיבה' ל'כיבוש וחלוקה', ואלה ביטויים שונים לעניין אחד. לפי זה כוונת רש"י היא, שאף שמפרשת שופטים למדנו שבכל מקום שכתוב 'כי תבוא' הכוונה "לאחר

מסוד חכמים ונבונים

קטעים אחדים, מעט מזעיר, מתוך יריעת עומק רחבה אודות תפילתו בסילודין של מורנו הרה"ק רבי דוב בער, המגיד ממזריטש זי"ע, והדרך בעבודת השי"ת שהנחיל לתלמידיו הקדושים ובאמצעותם לכלל מקהלות החסידים • מתוך 'המאורות הגדולים', לתולדותיהם של מורנו הבעש"ט והמגיד זי"ע, מאת בנימין ליפקין ויאיר וינשטוק, העומד לראות אור בע"ה בקרוב, בהוצאת 'מעיינותיך'

מבית מדרשו של המגיד יצא הנוסח החסידי המיוסד על סידורי האריז"ל ולפיכך מכונה בשם 'נוסח ספרד' על מנת להבדילו מנוסח אשכנז שהיה מצוי במדינות מזרח אירופה, אף שאינו דומה לנוסח בני עדות המזרח.

תלמידו של המגיד, רבנו הזקן בעל התניא, אף חיבר סידור מיוחד בו ליבן ותיקן כל תיבה ואות בכדי ליצור נוסח תפילה שמתאים לכוונות האריז"ל ועם זאת שווה הוא לכל נפש (ראה בהרחבה 'הלכות והליכות בחסידות' (לר' אהרן וורטהיים), שער שלישי).

ללמוד אפילו מגנב

ההתבוננות בהשגחה הפרטית הסובבת כל אורחותיו של האדם והצורך ללמוד הוראה בעבודת הבורא מכל אדם, מהווים יסודות בתורת החסידות ובייחוד בתורת המגיד. כך, למשל, הורה לתלמידו הרה"ק רבי זושא מאניפולי בשעה שהתקרב אליו, שילמד בעבודת הבורא שלושה דברים מתינוק ושבעה דברים מגנב.

שלושה מן התינוק ואלו הם: א, שיהיה תמיד בשמחה. ב, שלא ישב בטל. ג, שיבכה על מה שמבקש.

שבעה מן הגנב ואלו הם: א, עבודתו בלילה. ב, אם לא השיג את מבוקשו בלילה אחד, משתדל להשיג בלילה השני. ג, כל הגנבים אוהבים זה לזה. ד, מוסר את נפשו בעד דבר קל. ה, אף שהשיג דבר מה מתוך מסירות נפש – הרי זה קל בעיניו ומוכר דבר יקר תמורת מטבע קל. ו, מקבל את כל ההכאות והעינויים ועדיין עומד בדעתו. ז, אומנתו יפה בעיניו ולא יחליפנה (נוסח זה מופיע ב'שמעונות טובות' (ורשה תרנ"ו) ע' 68.

נוסחאות אחרות מופיעות במקורות נוספים).

נותנו בידנו שרידים מדברי התעוררות ומוסר שאמר המגיד, אולי מתוקף תפקידו כ'מגיד מישרים' בעיירות בהן התגורר. דוגמה לכך – הפירוש המקורי והמעניין שהציע לפסוק "ראשית ביכורי אדמתך תביא בית ה' אלקיך". יש באדם שלושה זמנים בימי שנותיו, אמר המגיד (אור תורה פרשת משפטים ס"ק). שנות נעוריו שהולך בהן אחר התאוות; שנותיו האמצעיות של אדם שאין בהן כל כך תאוות עולם הזה; ושנות הזקנה שאין לו תאוות כלל. הטעם לכך הוא לפי שלושה שותפין יש באדם: אב ואם והקב"ה.

בשנות נעוריו יש לו תאוות מצד חלק ה'אם' שבו; בשנות הבגרות אין בו תאוות כל כך מצד חלק ה'אב' שבו; ובימי הזקנה אין לו תאוות כלל כי כבר כלה חלק האב והאם שבו ויש לו רק את חלק הקב"ה. אך תוה"ק תובעת מן האדם: "ראשית ביכורי אדמתך" – את ימי הבחורות – "תביא לה' אלקיך", פרוש מן התאוות והידבק בהשי"ת כבר בימי חורפך וצעירותך. ■

מורנו הרה"ק רבי דוב בער, המגיד ממזריטש זי"ע, הורה לתלמידיו הדרכות רבות ומפורטות בסדר התפילה ואף בנוסח הראוי.

מעל לכול גרס כי במהלך התפילה על האדם להתעלות מגופניות ולהגיע לדבקות מוחלטת: "בתפילה צריך לשום כל כוחו בדיבורים, וילך כך מאות לאות עד שישכח מגופניות ויחשוב שהאותיות מצטרפים ומתחברים זה עם זה. וזהו תענוג גדול מקל וחומר, דמה אם בגשמיות הוא תענוג גדול, מכל שכן ברוחניות. וזהו עולם היצירה. ואחר כך יבוא לאותיות המחשבה, ולא ישמע מה שהוא מדבר, וזהו בא לעולם הבריאה. ואחר כך הוא בא למידת אי"ן שנתבטלו אצלו כל כוחותיו הגשמיים, וזהו עולם האצילות מידת חכמה" (מגיד דבריו ליעקב ס' פז).

הסיפור הבא ממחיש את גודל הדבקות וההתעלות בתפילתו של המגיד עצמו. מנהגו היה להתפלל ביחידות ורק בעת סיום התפילה באמירת 'אין כאלקינו' היה מורה לאסוף מניין מצומצם. פעם נכנס תלמידו, הרה"ק החוזה מלובלין, יחד עם אותו מניין והמגיד ביקש שיחליפוהו באחר אך לא מצאו איש אחר וכך נותר החוזה במניין.

ויהי כאשר החל המגיד לומר 'אין כאלקינו', נפל החוזה מתעלה עד כי היה קשה לעוררו. לאחר התפילה הפטיר המגיד: הלא אמרתי להביא אחר במקומו; כי כאשר ראה הפמליה של מעלה נתעלה, ועל כן ציויתי להביא איש אחר אשר עיני בשר לו ולא יראה מאומה ולא יפחד (נפלאות הרבי ע' כו).

נוסח התפילה

ידועים המה דברי הרה"ק רבי חיים ויטאל, בשם מורו האר"י הקדוש, שטעם השינוי בין נוסחאות התפילה בעם ישראל הוא משום שיש ברקיע שערים מיוחדים לכל אחד משנים עשר שבטי ישראל, ולכן מוטל על כל אחד לדבוק בנוסח התפילה המקובל מאבותיו כי שמא זהו הנוסח המתאים לשער המיוחד לשבטו ורק כך תעלה תפילתו מעלה (ראה שער הכוונות ענין נוסח התפילה).

המגיד ביאר כי מלבד שנים עשר השערים הללו קיים השער הי"ג, שבו תתקבל תפילתו של כל יהודי, אף "מי שאינו מכיר את שבטו ואינו יודע באיזה שער יבוא לחצר המלך":

"והנה האלקי האר"י ז"ל, בהיות נהירין ליה שבילין דרקיעא, לימד דעת את העם למי שאינו מכיר את שבטו, ותיקן סדר מלוקט מכמה נוסחאות כידוע לבקיאם. בזמן הזה אינם ידועים השבטים ואין ידוע הנוסח השייך לכל שבט ושבט, על כן יאחזו כל אחד דרכו של האר"י ז"ל השווה לכל נפש" (מגיד דבריו ליעקב ס' קלג. עיין בהרחבה בהקדמת ספר 'שער הכולל' על סידור אדמו"ר הקדוש).

דברי תורה עשירים במקום אחד

שיחה מרוממת ומשובבת נפש במעונו של **הגאון הגדול רבי ישראל יצחק מנדלזון שליט"א**, גאב"ד קוממיות ירושלים, הפותח בפני קוראי 'כי קרוב' צוהר לעולמם של ענקי הדורות אשר כפי הנראה מתוך כתבי חידושיהם היו לומדים חסידות בשופי ומתבלים היו חידושיהם ופלפוליהם במובאות מדברי רבנו הזקן בספר התניא וב'תורה אור' ו'לקוטי תורה' • זכרונות מאלפים מאז ימי ילדותו ולאורך השנים מאביו הגדול, הגאון רבי בנימין מנדלזון זצ"ל, רבה הבלתי נשכח של קוממיות ומקים עולה של שמיטה בארעא דישראל • עדות נאמנה על הוראה שמימית שיצאה מפי קודשו של הרבי הממשיכה עד עצם היום הזה לפעול ישועות בקרב הארץ • שוטטות קולחת ומפעימה בכל חלקי ומקצועות התורה הקדושה בנעימות מתוקה מדבש ונופת צופים

בנימין ליפקין

ש

לוש שעות תמימות של שיחה במעונו של הגאון האדיר רבי ישראל יצחק מנדלזון שליט"א, גאב"ד קוממיות-ירושלים, מותרות את הזוכה לכך בטעם משכר ובתחושה כנה המתבטאת בשאלה שצפה לפתע: איך וכיצד חלף זמן רב כל כך. שיגו ושיחו עמוס בציטוטים עם מראי מקומות מדויקים. דברי חז"ל, ראשונים ואחרונים, שגורים על לשונו, בשצף קצף, משל היו אלו פסוקים של 'אשר'.

הסלון במעונו, כמו גם חדר אוצר הספרים הסמוך, במעלה רחוב פנינה הירושלמי, עמוס מן המסד ועד הטפחות במאות ספרי קודש בכל מקצועות התורה. המכנה המשותף שלהם: מראש כל אחד מהספרים בלי יוצא מן הכלל, מבצבצות עשרות רבות של דבקות צבעוניות המעידות כי בדפים אלו מופיעות הערות והארות בכתב ידו. וכשאתה זוכה ופותח את אחד הספרים, נגלים לפניך חידושים מבהילים, השוואות מקוריות עם דברי ראשונים ואחרונים, הערות והארות מאלפות, יתענג כל המדפדף והמעייין בהם.

באחד משלהי ימי חודש מנחם אב זכיתי לעלות למעונו. זכות עמדה לי כשהגאון שליט"א זכרני מימי ילדותי עת נשאתי חן בעיניו בסיימי כהלכה את ספר המצוות לרמב"ם, במעמד גדולי ומאורי הדור, בסיום המחזור השני של לימוד הרמב"ם, בהתאם לתקנה שחולל כ"ק אדמו"ר זי"ע. מני אז כל אימת שמתראה הייתי פנים בפנים עם הגר"י מנדלזון מקפיד לקדם פניי לשלום. האמת היא שלא רק אני זכיתי לכך. מרום גאונותו העמוקה ממשיך עד עצם היום הזה להיות מקיים את המלצת רבי מתיא בן חרש באבות: והוי מקדים בשלום כל אדם.

באמת אמרו כי השילוב הזה בין הארת פנים שווה לכל נפש לבין גאונות ובקיאות בכל מכמני תורה הוא בלתי מצוי ונדיר עד מאוד. התברך אפוא דורנו בכך והתברכנו אנו בשעה ארוכה של קורת רוח מרובה בהסתופפותנו בצלו ובלוקטנו, לקוטי בתר לקוטי, את שפע פניני אמרתיו, בלימוד החסידות ובדרכי החסידות.

ה'שמח משה' כתב: "ומי לנו גדול באחרונים כמותו"

בפרק הראשון של שיחתנו מריץ בפניי הגר"י מנדלזון שורה של ספרי גאונים ארץ שנתקבלו בכל תפוצות ישראל ואשר מהם ניתן להסיק על נקלה כי כל אותם גאונים שוחים היו בימה של תורת החסידות, מיסודו של רבנו הזקן בעל התניא, ואף עשו בה שימוש לפלפולא דאורייתא. הדברים מאלפים ומדברים בעד עצמם. כאלו הם למשל הדברים המופיעים בשו"ת 'אבני נזר' (חו"מ ג'): "ואשר הוקשה לו בש"ס יומא (ה' ע"ב) כיצד מלבישן לעתיד לבוא, למה יצטרך לעתיד סדר הלכשה, הלא כבר נתחנכו אהרן ובניו ולמה יצטרך חינוך שנית". שאלת ה'אבני נזר' פשוטה והיא דנה בדברי הגמ' שם כיצד ילביש הכהן הגדול את בגדיו לעתיד לבוא. הקושיה היא מדוע יצטרך הכהן חינוך חדש לאחר שכבר אהרן ובניו התחנכו.

וכך משיב על כך ה'אבני נזר': "נראה לי על פי מה שכתב הרב בעל התניא בספרו 'תורה אור' פרשת ויחי בפסוק 'אוסרי לגפן עירה' בדר"ה 'והנה', זהו כי לעתיד תהיה העבודה למכוון אחר ממה שהיה במשכן ובבית עולמים. כי שם היה הכפרה על האדם ולעתיד יהיה האדם כבר מתוקן והקרבות יהיה להעלות הבעלי חיים. עיין שם. וכיון שיהיה העבודה באופן אחר יצטרך חינוך לעבודה זו מחדש". "לפנינו תשובה על פי חסידות, בדברי רבנו הזקן בספרו היסודי 'תורה אור', לקושיה על-פי תורת הנגלה", מתפעם הגר"י מנדלזון.

אגב אורחא, מציין הרב כי פעמים רבות מפנה ה'אבני נזר' לשולחן-ערוך של רבנו הזקן אף אם דעתו דעת יחיד (כמו, למשל, ביו"ד שעו: "ודווקא תורה שבכתב שאפילו עם הארץ שאינו מבין מקיים בה מצוות ולמדתם, מטמא את הידיים, ועיין בהרב מלאדי הלכות תלמוד תורה סוף פרק ב' וזה ברור").

והנה עוד דוגמה כמו זו הראשונה בדברי ה'אבני נזר' (יו"ד תסט): "עוד הקשה מגדב ואביהוא. וקושיה זו כתובה במהרי"ל סימן ק'. אך הנה מבואר בתניא (סוף פרק ט' וריש פרק י') כי שני מיני צדיקים הם. הא' שאינו חוטא לעולם לא במעשה ואפילו לא בדיבור ומחשבה. מכל מקום הנפש הבהמית שמתאוה לעולם עוד בתקפה, רק שלא לה הממשלה להתלבש בלבושי הנפש מחשבה דיבור ומעשה ונפש האלוקית היא המושלת בו". אך הצדיק השני הוא דאיתהפך נפש הבהמית לטוב ואף היא אין חפצה רק באלוקות וזה נקרא בזוהר 'הק' דאיתהפך מריא למיתקא.

"אך המדריגה הגדולה הזאת ודאי אינו רק לאחר שבא בימים לאט לאט על

ידי תורה ומצוות מתהפך עד שנעשה כולו טוב. אבל נדב ואביהוא שמתו בילדותן הגם שהיו צדיקים גמורים אפשר שצדיק לא נתהפך נפש הבהמיות לטוב אף שהיו צדיקים גמורים במחשבה דיבור ומעשה ועל כן היה גופם רק משייפא דקודשא".

כך, על ידי הרחבת הביאור בגוף ליבת דברי רבנו הזקן בספר התניא, מיישב ה'אבני נזר' את סוגיית נדב ואביהוא ופשר עצם האפשריות שחטאו לפני השי"ת.

כיוצא בזה, מצביע הגריי' מנדלסון על דברים רבים המופיעים ב'שפת אמת' ומולכים לדברים מפורשים שמופיעים בספר התניא ליישובם של דברים. כגון: "השי" נתן אהבה כמו שכתוב בתניא על פסוק עבודת מתנה אתן כו' כהונתכם" (שפ"א, שקלים); "כענין שכתב בתניא שיש ב' נפשות בכל איש ישראל ובחינת בינוני להיות שליטות שניהם בשווה עיין שם" (שפ"א, תצוה); ועוד.

בצטטו את ספר התניא, שולף הגאון הירושלמי את ספר התניא המונח דרך קבע על שולחנו, אף הוא עתיר הערות, הארות ומשוואות בכתב ידו, בשולי הדפים. "אני משתמש בזה", אומר הגריי' מנדלסון בחביבות ומצביע על המהדורה המיוחדת של 'תניא מבואר', פרי חיבורו הנפלא של הגה"ח הרב אברהם אלאשוילי, עורך ומהדיר ספרים רבים בתורת רבנו הזקן בהלכה ובחסידות. "יש כאן את כל הביאור הדרוש ובקיצור נמרץ", ממליץ הרב בכת שחוק המסגירה טביעת עין של תלמיד-חכם כמותו.

מאלף להיווכח בדברי הישמח משה' (כפ' בשלח), כהאי לישנא: "והנה הארתו יתברך שמו הוא רק למי שנתבטל נגדו יתברך שמו, כמבואר בספר תניא ממש בכל הספר". ומכאן שוב נמצאת למד כמה גדול שבענקים כמו הישמח משה' היה לומד בשופי את ספר התניא עד כי בוחר בלשון בלתי שגרתית זו.

ומדי דברנו לא יכול הגאון לעצור בעדו מלהצביע על ההערכה שרחשו אדירי התורה לכל היוצא מפי רבנו הזקן. הגדיל לעשות ה'דברי חיים' וזו לשון קודשו (ח"ב י"ד ג'): "אחר זה ראיתי בשולחן ערוך של התניא (סי' א ס"ק ח') מביא דברי הבית לחם יהודה גם כן. ומי לנו גדול באחרונים ממנו. ולכן יראה נא על מי לסמוך יותר: אם על קדושי עליונים גאונים בנגלה ובנסתר כדור שלפנינו אם על הניכרים לנו תורתם וצדקתם. וד"ל והיה שלום".

"ומי לנו גדול באחרונים ממנו", שב וקורא רבי ישראל-יצחק בהתפעלות אין קץ. "לא שמענו ולא ראינו דיבורים כאלו על שום גדול בישראל".

הרבי הגיב בהתפעלות:

"ר' בנימין לומד 'לקוטי שיחות' שלי?"

הורתו ולידתו של הגאון רבי ישראל יצחק מנדלסון שליט"א, כבן זקונים בבית אביו, הגאון רבי בנימין מנדלסון זצ"ל, רבה הנודע והבלתי נשכח של קוממיות ומקים עולה של שמיטה בקרב המון העם שבשדות בארצנו הקדושה. עד עצם היום הזה נושא בנו הצעיר שליט"א את העול כרבה של קרן השביעית הניצבת בחזית הנחלת מצוות השמיטה לרובות אלפי ישראל די בכל אתר ואתר.

יחסו הנעלה, כבן רבה הנערץ של קוממיות, וגאונותו הכבירה, מפלסים לו נתיבות בכל אתר ואתר. הכתוב בתמניא-אפי שבתהילים "חבר אני לכל אשר יראוך" כמוהו כדרך חיים של איש שיחנו הגאון שליט"א. דלתם של כל גדולי ישראל מכל החוגים, החצרות והעדות, פשוטו כמשמעו, ללא יוצא מן הכלל, פתוחה בפניו כפתחו של אולם. ואולם חביבות יתרה נודעת לו להיכלה של חסידות חב"ד.

"האמת היא", נזכר רבי ישראל-יצחק, שאין לך תענוג גדול משיחה נטולת דאגות עמו, בלימוד, בדרכי הלימוד ואף בשיחת חולין של תלמידי

שיעור הכנה ב'לקוטי תורה' לכל בני היישוב לקראת ראש השנה. הגאון רבי בנימין מנדלסון זצ"ל, רבה הבלתי נשכח של קוממיות ומקים עולה של שמיטה

חכמים הצריכה לימוד, "שזה אחד הזכרונות הכי חזקים שלי בימי ילדותי. מה אני זוכר מבית אבא בבוקר יומא דראש השנה? כיצד הייתי מתעורר בכל שנה בשעות הבוקר המוקדמות של יום ראש השנה? קולו של אבא יושב בסלון ולומד עם התוקע בבית הכנסת הגדול בקוממיות את הלכות תקיעת שופר מתוך שולחן-ערוך-הרב. זה היה סדר יומו של אבי הגדול בצפרא דראש השנה. על זה גדלתי".

מסתבר כי לא רק בלימוד הלכה היה כן. "זכור לא אשכח כיצד בלילות ראש השנה, בין מנחה לערבית, היה מוסר אבי בפני כל הקהל שיעור בלקוטי תורה לאדמו"ר הזקן. כיוצא בזה, בליל חג הפסח היה מוסר שיעור בתורה אור. ותיקי קוממיות יכולים לזכור זאת עד היום".

וכזה הוא הסיפור הנפלא הבא הקולח מפיו ברגש מיוחד. "נוהג מיוחד הנהיג בעצמו הגאון רבי יצחק יהודה ירוסלבסקי שליט"א רבה של נחלת הר חב"ד בקריית מלאכי. כל אימת שהיה נוסע לחצר קודשו של הרבי, היה סר למעונו של אבי שליט"א, ביישוב קוממיות הסמוך ונראה לקריית מלאכי. או

וכך משיב ה'אבני נזר': "נראה לי על פי מה שכתב הרב בעל התניא בספרו 'תורה אור' ... כי לעתיד תהיה העבודה למכוון אחר ממה שהיה במשכן ובבית עולמים"

הוראה שמימית מפתיעה. רבה של קוממיות, הגאון רבי מנחם-מענדל מנדלסון זצ"ל, מקבל מהרבי את ההוראה להקים בית דין שיפסוק כי על הישיבה בקריית גת להיגאל מחובותיה

אז היה נוטל ממנו פרישת שלום ואולי אף היה משגר בידיו קוויטל לרבי. "פעם אחת, היה זה יום חמישי בערב, וככל הנראה הייתה זו טיסה פתאומית ובלתי מתוכננת. הרב ירוסלבסקי הגיע לבית אבי ללא הודעה מוקדמת רק כדי להיפרד ולקבל את ברכת הדרך. בהיכנסו לבית נגלה לנגד עיניו מחזה משובב נפש: אבי זצ"ל היה שקוע בלימוד 'לקוטי שיחות', פאר חיבוריו של הרבי זי"ע. הדבר ריגש מאוד את הרב ירוסלבסקי.

"בהיכנסו לקודש פנימה ליחידות אצל הרבי, מצא לנכון לספר את אשר ראו עיניו ואכן ציין זאת בפתק שהגיש לידי הקדושות של הרבי. את הדברים הבאים שמעתי מפיו כמה וכמה פעמים. כשמוע הרבי את הדברים, התרומם הרבי ואמר בטון של התפעלות: 'ר' בנימין לערנט מיינע לקוטי שיחות?' (ר' בנימין לומד 'לקוטי שיחות' שלי?). ושוב שב הרבי ואמר: 'ר' בנימין לערנט מיינע לקוטי שיחות?'. לא נחה דעתו הקדושה של הרבי וחזר על כך אף בשלישית".

הרבי הורה: "תושיבו בית דין" ותוציאו פסק דין

דור לדור יביע אומר. המגורים הסמוכים של קוממיות למקום ריכוזם של חסידי חב"ד התפשט לא רק לקריית מלאכי הסמוכה אלא אף לקריית-גת המשכנת במרכזו מגדלור ענק לתורה, בדמות ישיבת 'תומכי תמימים' המעטירה.

בריש שנת תשנ"א, על כסאו של הגר"ב מנדלזון זצ"ל, שנתבקש זה מכבר לישיבה של מעלה, ישב כבר בנו הגדול, הגאון רבי מנחם מנדל מנדלזון זצ"ל, אחיו הגדול של איש שיחנו יבלחט"א. פעמים רבות היה הגרמ"מ מבכר להתפלל את תפילת השחר בימי החול במחיצתם של תלמידי הישיבה החב"דית בקריית גת. כותב השורות זוכר היטב את הזכות שהייתה לו כתלמיד מן המניין בישיבה לחזות

כמעט מדי יום ביומו בהדרת פניו של הרב דקוממיות ולראות בתפילתו בסילודין בצוותא חדא עם תלמידי הישיבה.

באחד מימים אלו חילה הגרמ"מ את פני הרבי, בעת נוסעו לגני יורק, כשזכה לעבור ביום ראשון במעמד חלוקת השטרות לצדקה. מרצונו הטוב, עמד רבה של קוממיות לפני הרבי ותינה את צרת הישיבה הקדושה בקריית גת שחובות רבים השתרגו על צווארי העומדים בראשה וידם אינה משגת לפורעם והמצב הכלכלי קשה מנשוא. למרבה הפלא הורה הרבי לרב כי בשבוע לארץ הקודש יכנס בית דין של שלושה רבנים מורי הוראה שיקבעו בפסק דין על-פי תורתנו הקדושה כי הישיבה צריכה להיגאל מחובותיה!

עם שובו לארץ הקודש, סיפר כמשתאה הגרמ"מ מנדלזון לראש הישיבה, ולימים רבה הראשי של קריית גת, הגאון רבי משה הבלין שליט"א, על ההוראה השמימית המפתיעה שקיבל מהרבי. תוך ימים אחדים הוקם בית דין שבו חברים היו הגרמ"מ מנדלזון עצמו ולהבחל"ח הגרי"י ירוסלבסקי והגרמ"מ ווכטר. בית הדין העלה על הכתב את פסק הדין שבו נקבע ברורות כי על הישיבה לצאת מחובותיה ועל מצבה הכלכלי להיות שפיר ואיתן.

וראה זה פלא, זמן קצר לאחר מכן עלתה הישיבה על דרך המלך.

חלק זה בסיפור ידוע ומוכר היטב. אף ההוראה שקיבל הגרמ"מ מנדלזון מתועדת בסרט וידיאו שפורסם לא אחת בראש חוצות. בשיחתנו הנוכחית עם הגרי"י מנדלזון, האח, מסתבר כי יש לדברים המשך עד עצם היום הזה. מעת לעת, כל אימת שנקלעת הישיבה לקשיים מסוימים, שוב מתכנס בית הדין, הפעם בראשות גאב"ד קוממיות-ירושלים ובמעמד זה מחדשים את פסק הדין ושוב מעלים אותו על הכתב ביתר שאת, כמו על מנת להעניק לו גושפנקה מיוחדת.

ברוב ככל הפעמים המעמד מתרחש במעונו של הגרי"י מנדלזון. בשיחה עמו שולף הרב ממגירה ערמה של פסקי דין הנושאים תאריכים שונים ותוכן

זהה באשר למצבה הקיומי של הישיבה הקדושה. "ובכל פעם מחדש, רואים בחוש כיצד ההוראה הזו של הרבי פועלת את פעולתה, וכשם שנגזר בבית דין של מטה, כן מתקבל בבית דין של מעלה", מעיד ראש בית הדין.

אגב כך, מגלה באוזנינו הרב כי במספר הזדמנויות הרשו לעצמם חברי בית הדין המיוחד להשתמש בכלי יעיל זה אף לפעול ישועות נוספות. באומרו זאת נוקב הרב בשמו של אחד מגדולי תלמידי החכמים והרבנים

טעמו וראו כי טוב. גאב"ד קוממיות-ירושלים, הגאון רבי ישראל-יצחק מנדלזון שליט"א, בנועם-שיח במעונו ל"כי-קרוב" (צילום: אבי גוברנר)

מאלף להיווכח בדברי ה'ישמח משה' כהאי לישנא: "והנה הארתו יתברך שמו הוא רק למי שנתבטל נגדו יתברך שמו, כמבואר בספר תניא ממש בכל הספר"

הנודעים מחסידי חב"ד המתגוררים בירושלים קרתא דשופריא, אשר נקלע ל"ע למצב רפואי סבוך ביותר וחיי עמדו לו מנגד רח"ל. "בעצתי כונס בית הדין המיוחד, ולאחר דין ודברים קבענו כי הרב שליט"א צריך לשוב לאיתנו ולהאריך ימים. וכן יקום".

הדברים אף מופיעים בפסק הדין המציג בפניי הגאון שבראשו מתנוסס התאריך הזכור לי היטב כאחד הימים שבהם הרבו שלומי אמוני ישראל בתפילה ובתחנונים לרפואתו השלמה של אותו גדול בתורה ובחסידות כדי לקיים בנו חכמי ישראל. ומה מאוד נפלא כי בימים אלו מחדש הוא כנשר נעוריו, לאורך ימים ושנים טובות.

הפתעה שהתקבלה בהשתאות בחדרו של הרבי. מזכיר בית דין רבני חב"ד באה"ק, רבה של נחלת הר חב"ד קריית מלאכי, הגאון רבי יצחק יהודה ירוסלבסקי שליט"א

אמנם כן, את הקשר הנפשי עם הרבי ינק הגרי"י מנדלסון מבית אבא. באגרות קודש (חלק ו, עמ' קעז) מופיע חלק מאיגרת קודש מהרבי, מחדש תמוז תשי"ב, אל רבה הראשון המנוח של קוממיות, בו נאמר, בין היתר: "ולהעיר במה שכותב כת"ר אודות היכולת להביא את משיח צדקנו על ידי יחודים וכו' - ממה שכותב אדמו"ר האמצעי בשערי אורה ד"ה יביאו לבוש מלכות פצ"ד ואילך בביאור החילוק דבעתה ואחישנה".

ואילו במכתב שהוא עצמו כותב לרבי (בעשרת ימי תשובה תשכ"א), נאמר, בין היתר: "קיבלתי בזמנו מכתב וקונטרס מכ"ק שליט"א ומאד נהנתי מהקונטרס, ותשואות חן על זה. גם מילאתי וקיימתי דבר כ"ק שליט"א ודיברתי בציבור מעניין הבעש"ט זיע"א. מסגנון מכתב כ"ק

המשך מעמוד 2

כל עוד יש יהודי שעדיין לא זכה לירושתו ולישיבתו, הרי גם היהודי שיש לו כבר חלקו בארץ אינו יכול לשמוח בשלמות

הרי גם היחידים שכבר ירשו את חלקם וישבו בו – עדיין
"לא נתחייבו בביכורים".

דין זה הוא חידוש במצוות ביכורים דווקא, שהיא
מצוות היחיד. בפרשת שופטים מדובר על מצוות מינוי
מלך, שהיא מצווה על כלל ישראל, ולכן המשמעות של
'וירשתה וישבת' שם היא בוודאי ירושת וישיבת כלל
ישראל; אבל כאן, שמדובר על מצוות ביכורים, שהיא
מצוות היחיד, הגיוני לכאורה שאם היחיד כבר ירש את
חלקו והוא יושב בו, הרי הוא כבר מתחייב במצווה,
ולמה לו להמתין לכיבוש וחלוקת הארץ כולה? לכן יש
צורך בלימוד מיוחד, "מגיד", שלא נתחייבו בביכורים עד
שכבשו את הארץ וחילקוה".

שלמות הטוב קשורה ליהודי שני

אלא שכעת מתעוררת השאלה: מה באמת הטעם לדין
זה? יחיד, שכבר זכה לירושתו ולישיבתו הפרטית שלו,
מדוע שלא יתחייב מיד במצוות ביכורים? הלא עניינה
של מצוות ביכורים הוא, כאמור, הודאה לה' והכרת
הטוב על הפירות שהוא נותן, וכפירוש רש"י: "ובאת אל
הכהן... ואמרת אליו – שאינך כפוי טובה" (כו,ג), ואם
כן לאחר שיחיד זה כבר קיבל לכאורה את הטובה, מדוע
שימתין עם הכרת הטוב שלו עוד כמה שנים, עד סיום
כיבוש וחלוקת כל ארץ ישראל? מה זה שייך אליו שיש
חלקים מארץ ישראל שטרם נכבשו וחולקו?

ההסבר הוא שהבאת ביכורים היא הודאה לא על
טובה סתם, אלא על שלמות הטוב דווקא. כפי שרואים
שהמצווה היא על המינים המשובחים המובחרים דווקא,
"שנשתבחה בהם ארץ ישראל" (רש"י כו,ב). כמובן
רואים זאת בדין במקרא הביכורים: "ושמחת בכל הטוב
– מכאן אמרו אין קורין מקרא ביכורים אלא בזמן שמחה"
(רש"י שם יא). הרי שמצוות ביכורים היא הודאה על
שלמות הטוב.

מלמדת אותנו התורה הנוראה נפלאה במידת אהבת
ישראל:

השמחה האמיתית והשלמה של יהודי, והודאה על
שלמות הטוב, היא דווקא כאשר גם יהודי שני קיבל את
חלקו וטובתו. כל עוד לא הושלמה חלוקת הארץ, ויש
יהודי שעדיין לא קיבל את חלקו ועדיין לא זכה לירושתו
ולישיבתו, הרי גם היהודי שיש לו כבר חלקו בארץ אינו
יכול לשמוח בשלמות, ואינו יכול להביא ביכורים, "עד
שכבשו את הארץ וחילקוה", שכל ישראל קיבלו את
חלקם וטובתם. רק אז שמחתם וטובתם היא שלמה, והם
מביאים את הביכורים "לפני ה' אלוהיך".

(ע"פ לקוטי שיחות חלק ט ע' 152 – אוצר לקוטי שיחות
דברים, שיחה א לפרשת תבוא)

מוסיפים מעת לעת להושיב את בית
הדין המיוחד. חבר בית-דין רבני חב"ד
באה"ק, רבה הראשי של קריית-גת
וראש ישיבת 'תומכי-תמימים' בעיר,
הגאון רבי משה הבלין שליט"א

שליט"א ראיתי אהבה, לכן
ארהיב עוז בנפשי לכתוב כמה
דברים: לומדים ב"ה שיעור
קבוע בין מנחה למעריב בצבור
בשור"ע הרב ז"ל. בראש השנה
ושבת שובה למדתי בצבור
הלקוטי תורה מהרב ז"ל. יתן
הש"י שנוכה לשנה שכן דוד
בא".

את מכתבו הנרגש והמאלף
מסיים הגר"ב מנדלזון זצ"ל
בתיבות אלו: "מה מאד
אבקש שכ"ק שליט"א יזכירני
בתפלתו שאוכל ללמוד וללמד
תורתנו הקדושה מתוך בריאות
בשלימות ולעבודתו מתוך
הרחבה. החותם במודים
דרבנן ובהדרת קודש, בנימין
מנדלזון".

ככל הנראה, מכוח הוקרה זאת שרחש הרבי כלפיו, כמו גם מעצם
ההערכה כלפי 'קרבן השביעית' שבראשה עמד, בידי הגר"י מנדלזון
תצלומי המחאות שהעניק הרבי לקרן זו בשיעורים בסכומים מופלגים
ובלתי מוכרים. בדרך כלל, כשביקש הרבי להביע הערכה למפעל תורני
פלוגי או אלמוני, היה הרבי משגר המחאה בסכום סמלי בלבד. לקרן
השביעית שיגר הרבי המחאות על סך 800 דולר, 780 דולר ועוד.

ידוע הוא גם מכתבו של הרבי בו קרא לכפר חב"ד להתעניין, בכל
הקשור למצוות שביעית וקיומה בהידור, ביישוב קוממיות ולנהוג בהתאם.
את המורשת הזו שומר הבן מכל משמר. במרוצת כל השנה החולפת,
שנת תשפ"ב, שנת השבע, היו ידיו מלאות בהתרצותו בראשות הרבנים
העומדים בראש הקרן הן במשלחות לגדולי ישראל והן בביקורי חיזוק
ועידוד בקרב גיבורי הכוח שהשביטו מלאכתם.

אגב השיחה מתברר כי לא מעטים מעובדי האדמה השובחים ממלאכתם
עולים ובאים במהלכה אל מעונו בירושלים לשיעורים מיוחדים שנמסרים
אך ורק להם ולמענם. בעיניי החדות מבחין הרב אם יכולים הם להעמיק
ולטעום מהשיעורים הרבים שמוסר רבנים בפני קהלים מגוונים ככל
צבעי הקשת התורנית, ואם לאו מסתפק בדברי אגדתא וסיפורי צדיקים
המחממים את לבם ומאירים את נשמתם.

זה עשרות בשנים, לאורך ימים ושנים טובות, זוכים באי בית ה', בית
הכנסת ובית המדרש 'היכל לוי יצחק', בשיפולי רחוב חנה בירושלים,
למרגלות שיכון חב"ד, להתבשר מזיו אמריו ותורתו של הגר"י מנדלזון
שליט"א, בהיותו נמנה בעצמו עם הפוקדים את מקדש מעט זה חדשות
לבקרים.

ומה מאוד נפלא להיות עדים בלא קול למפגשו בצוותא חדא עם
ידידו ורעו ימימים ימימה, הגאון רבי חיים שלום דייטש שליט"א, בעודם
כאומרים זה לזה, "בוא נגלגל אני ואתה במה שנמצא" וחיש צצים מכל
עבר ציטוטים ומובאות בהלכה ובאגדה, בחסידות ובתורת הסוד, ואגב
כך סיפורים ומכתמים, לקחים ואמרות, אבחנות והגדרות, כחוט השערה
וכמעין המתגבר.

גבוה מעל גבוה עולים הזוכים מדי שבת בשבתו, בליל שבת, כתום
הסעודה, לעלות ולהסתופף במעונו. בסביבות השעה עשר וחצי בלילה
כבר מתמלא סלון הבית בעשרות 'מבקשים' מכל גווני חוגי היהדות
הנאמנה. עד השעות הקטנות של הלילה יושבים הללו בהאזינים בשקיקה
ובהמיית לב לדברי תורתו, שפירקם הראשון מוקדשים לעיונים בהלכה
ומהם נמזגים וקולחים דברים נפלאים מתובלים באוצרות רועי החסידות
וסיפורים ועובדות מצדיקי אמת.

אף אנו זכינו לכגון דא כיושבנו במעונו. עוד שעה ארוכה פלפל עמנו
הגאון הירושלמי בחידוש נפלא שחידש בשולחן ערוך הרב בהלכות פסח,
כשהשווה בין החידוש שחידש רבנו הזקן בדין שרויה לבין שורה של
משוואות במקומות אחרים והיו הדברים מתוקים מדבש אך עמוקים מכדי
הביאם עלי גיליון במסגרת זאת.

ולא באנו אלא לזכות את הרבים ולו במעט מתוך אוצר הדברים הרבים
שבקעו מפיו מפיק המרגליות ועלו על שולחנו דבר דבור על אופנו. ■

אמרו לפני מלכויות כדי שתמליכוני עליכם

התפילה רק התחילה וסביב הכיסא של הרבי כבר נקוותה שלולית דמעות > מדקדק במצוות זו מעלה גדולה, אבל זה לא קשור לראש השנה > הפסיקה של ה'מגן אברהם' להתפלל בתפילין בלי מניין היא שיעור חשוב במהותה של תפילה > אפשר לשמור על קביעות וגם להתחדש, רק שלא נהיה מצבה > ואם המחמירים לועגים על המהדרין, למה הם לא מדברים על הקב"ה > **התועדות הכנה לראש השנה**

הבכיה שלנו היא על העדר קבלת עול ולכן אנחנו בוכים ומבקשים שהקב"ה יקבל אותנו כעבדים שלו. זאת כוונת התפילה - 'ואם פִּעְבָּדִים, עֵינֵינוּ לָךְ תְּלוּיֹת'. עינינו תלויות להשי"ת שיסכים להיות מכאן והלאה מלך עלינו, אף על פי שבמהלך השנה התנהגנו בכמה דברים בצורה הפוכה מקבלת המלכות. גם אם מעמדו ומצבו של יהודי הוא ממש כבי רע, עדיין הוא בא אל המלך כעני ורש, ומבקש להתקבל להיות עבד אצל המלך.

מורנו הבעש"ט מוצא רמז לשני סוגי העבודה - קבלת עול מלכות, וקבלת עול מצוות - בפסוק שאמר יהודה ליעקב אבינו: "כי לולא הִתְמַהֵּמְנוּ כִּי עֲתָה שָׁבְנוּ זֶה פְּעָמִים". המילה 'לולא' בהיפוך אותיות יוצאת 'אלול'. כלומר, אם נתמהמה בעבודת חשבון הנפש של אלול, "שבנו זה פעמיים" - יהיו בידינו שני סוגים של תשובה. עבודה אחת היא קבלת עול מלכות שמים בראש השנה, והשנייה היא קבלת עול מצוות ביום הכיפורים.

לצער הלב, היום כבר נעשה "שיגרא דלישנא", שגרת לשון, לומר על אדם צדיק שהוא 'מדקדק במצוות'. זו אמנם עבודה גדולה אבל היא שייכת לזמן אחר. אנשים כבר לא יודעים שיש קבלת עול מלכותו יתברך שהיא קודמת לקבלת עול מצוות. המשנה במס' ברכות אומרת בפירוש, שהקדימו את פרשת "שמע" ל"והיה אם שמע", כדי שאדם יקבל קודם עול מלכות שמים ורק אחר כך עול מצוות.

וכי ישאל השואל: איך מקבלים עול מלכות? התשובה היא שצריך לשים לב למה שאנחנו מתפללים בראש השנה - "מלוך על העולם כולו בכבודך, והינשא על כל הארץ ביקרך". צריך לקבוע זמן שחושבים רק על הקב"ה, ולא על מצוותיו. להתבונן בגדולת השי"ת, ולרצות ולבקש ש"ידע כל פעול כי אתה פעלתו... ויאמר כל אשר נשמה באפו, ה' אלוקי ישראל מלך".

משום מה, אנשים גולשים מנושא אחד

אנחנו מתוועדים ומתכוננים לראש השנה. על מה צריך לדבר בהתוועדות כזו? כדי להתכונן לראש השנה צריך ראשית להבין את מהות החג והעבודה הנדרשת בו.

בראש השנה, לעומת יום הכיפורים העוסק בכפרה על עוונות מסוימים, עיקר הדגש של עבודת התשובה הוא על קבלת עול מלכות שמים. התשובה של קבלת עול מלכות שמים לא שייכת למצוות פרטיות ולכן גם בראש השנה אין בכלל וידויים. התשובה ביום ראש השנה צריכה להיות על עצם פריקת העול שהייתה אצלנו במשך השנה. כשם שעיקר התשובה על עבירה פרטית מתבטא בקבלה לעתיד, כך גם העיקר בתשובה של ראש השנה היא הקבלה לעתיד - שיהודי מקבל על עצמו עול מלכות שמים מחדש, וזאת על ידי תקיעת השופר שמכריזה על המלכת השי"ת למלך, וכן בברכות של 'מלכויות' 'זכרונות' ו'שופרות'.

כאן צריך לציין: כל נחשוב שהתשובה על קבלת עול פחות משמעותית ונוקבת מהתשובה על העבירות הפרטיות. בהקשר לזה אני נזכר בסיפור.

לפני הרבה שנים הגיע לארץ לעת זקנתו אחד מזקני החסידים של הדור הקודם, ר' שמואל זלמנוב. הוא היה עוד בתור נער אצל הרבי הרש"ב, ואחר כך היה מאוד פעיל במוסדות של הרבי הריי"צ. בנוסף היה ה'חזן' של הרבי הריי"צ וגם בקיא גדול בניגונים.

בכל אופן, שמעתי ממנו פעם תיאור על התפילות של ראש השנה, כפי שהוא עצמו ראה עוד אצל כ"ק אדמו"ר הרש"ב ואחר כך אצל כ"ק אדמו"ר הריי"צ. הוא אמר שהתפילות של רבותינו ארכו שעות ארוכות, בעיקר בלילה הראשון של החג. בחב"ד נוהגים לומר "שיר המעלות" גם בליל יום טוב, והוא סיפר שפעם אחת, מיד בתחילת אמירת "שיר המעלות" אצל כ"ק אדמו"ר הריי"צ, שמעו מהרבי בכיות נוראות. עוד לפני שהגיעו לברכת "המעריב ערבים", הייתה מסביב לרבי שלולית של דמעות. באופן כללי, כ"ק אדמו"ר הריי"צ היה בעל כבי גדול, אבל בראש השנה העוצמה של הבכי הייתה גדולה עוד יותר.

על החסיד ר' זלמן גוראריה, שהיה קרוב מאוד הן לכ"ק אדמו"ר הריי"צ והן לכ"ק אדמו"ר זי"ע, שמעתי שבלי לראש השנה תש"א, כחצי שנה לאחר בואו של הרבי הריי"צ לארצות הברית - ניצב מאחורי מקום עומדו של הרבי בתפילה. לאחר התפילה, נותרה על הסטנדרט מלטית ספוגה בדמעותיו של הרבי. ר' זלמן, שהיה בעל חוש מיוחד לאצור ולנצור כל חפץ שבקדושה, מיהר לחטוף אותה ולהניחה באוצרותיו. בצוואתו הורה כי בבוא יומו יקברוהו עם מטלית זו וכן עשו.

עליהם. אני אשב לבד, ואתעסק בעצמי בדברים רוחניים". זאת המשמעות לכך שהמלכות בהעלם. לעומת מי שמולך בפועל על מדינה, שיוורד ממרום מושבו אל העם, אדם שלא רוצה להשפיע על אחרים הוא בעל יכולת להשפיע, אבל ההשפעה לא מופיעה. העובדה שבראש השנה הירח מתכסה היא לא במקרה, אלא זהו התוכן של היום.

מעניין לשים לב שעל פי הקבלה, וכך נפסק גם להלכה ברמ"א, לעומת חודש רגיל שבו מקדשים את הלבנה אחרי שלושה ימים, או על פי המקובלים אחרי שבעה ימים, בתשרי לא מקדשים את הלבנה עד מוצאי יום כיפור. בעשרת ימי תשובה יש מהלך שנקרא "בניין המלכות". ההתחלה היא בראש השנה, והסיום הוא ביום כיפור. לכן במשך כל הזמן הזה אומרים בתפילה "המלך". כך מידת המלכות הולכת ונבנית, עד לגמר הבניין שהוא אחרי יום כיפור, ולכן רק אז אפשר לקדש את הלבנה. בגלל שבניין המלכות הוא הנושא, לכן עיקר העבודה בראש השנה הוא קבלת עול מלכות שמים. חז"ל הסבירו את הסיבה לאמירת פסוקי מלכויות בראש השנה "כדי שתמליכוני עליכם". גם תקיעת השופר נועדה כדי לבקוע את ההעלם, ולגלות את מידת מלכותו יתברך.

מהלך של חודש

מורנו הבעש"ט פירש כדרכו את הפסוק שהזכרנו בעניין תקיעת השופר, על פי דרך החסידות. הבעש"ט דייק, שלכאורה היה צריך להיות כתוב 'תקעו שופר בחודש', ולא "בחודש שופר". ולכן מפרש שהפסוק בא לומר לנו שעלינו תמיד להיות במהלך של חידוש.

המצוות והמעשים טובים שלנו עלולים להיות מקובעים והולכים לפי ההרגל, אבל אנו צריכים תמיד לחדש חידושים. לא רק חידושים בתורה, אלא חידושים מעשיים. להגביר ולשכלל את המעשים הטובים. אם יהודי נתן צדקה היום, מחר הוא נדרש להוסיף עליה. אם הוא למד תורה היום, כך, למחרת צריך שתהיה תוספת וחידוש.

אצל כ"ק אדמו"ר זי"ע עצמו ראינו חידושים כזאת כל הזמן. מצד אחד הרבי לא שינה בכלל מנהגים. אם קרה שפעם החל לנהוג מנהג חדש, היה מסביר ומתרחץ באריכות על מה ולמה בא החידוש. עם זאת, כל הזמן חידש הנהגות ורעיונות חדשים.

כשישבנו פעם בהתוועדות, אחד החברים הראה לי בשם מורנו הבעש"ט פירוש מחודש על הפסוק 'וְלֹא תִקֵּים לָךְ מִצְבָּה אֲשֶׁר שָׁנָא ה' אֱלֹהֶיךָ'. 'מצבה' היא מלשון 'יציב'. דבר שעומד כל הזמן באותו מצב, נחשב יציב. בעבודת השי"ת, מי שעומד כל הזמן באותו מצב – כל יום מתפלל באותו זמן, גומר באותו זמן, אוכל באותו זמן – הכל אצלו נראה אותו דבר, הוא נקרא 'מצבה', חלילה, והתורה אומרת שהשי"ת שונא מצבות. לאדם אסור להיות כמו מצבה! צריך להתחדש ולהשתנות.

הבעיה היא שאם אדם כל הזמן מחדש אין לו קביעות והוא עלול להפסיד את יכולת השמירה על מה שיש לו. אם פעם הוא עושה כך ובפעם הבאה הוא עובר לעשות אחרת, אולי בפעם השלישית כבר לא יעשה כלום. לכן צריך לעבוד בשני הכיוונים: מצד אחד לשמור על הישג ומצד שני להוסיף ולחדש.

גם בגשמיות יש אנשים קבועים. הם נכנסים לגור בבית ושם הם יושבים כל החיים ולא זזים. לעומתם, יש כאלה שכל פעם מחדשים. עוברים דירה, משפצים את הבית, אולי קונים רהיטים חדשים, אפילו אם הרהיטים שלהם טובים עדיין. הם מרגישים כל הזמן צורך לחדש. על כך אומר הבעש"ט שאת כוח החידוש צריך להכניס במעשים טובים, שבהם תהיה

ההתחדשות.

"תקעו

בחודש

שופר".

לשני, בלי לשים לב להבדל הפשוט ביניהם. כשמדברים על כך עם אנשים, הם שואלים: "נו, כמה כבר אפשר לחשוב רק על זה?". ובכן, באמת אין ברירה אלא ללמוד חסידות. אם רוצים חומר למחשבה על מלכות השי"ת, חייבים ללמוד ספרים שמדברים על הקב"ה. אמנם יש ספרי חקירה שיכולים להביא לכל מיני מחשבות, אבל יותר טוב ללמוד חסידות שמדברת ממש על השי"ת. ברור שספרי חסידות מלאים רעיונות ותוכן שייכים לתורה ומצוות, אבל העיקר הוא הדיבור על הבורא ברוך הוא. מסבירים על כך שהוא יתברך מלך "ומלכותו בכל משלה", ואין שהוא מנהיג את כל הבריאה על כל מיני הפרטים וההנהגות שיש בזה.

האמת היא שלא רק קריאת שמע היא קבלת עול מלכות שמים, אלא גם תפילת שמונה עשרה כולה. רבים נוטים להתייחס לתפילה כהזדמנות לבקשת צרכיו של האדם. בגמרא, לעומת זאת, כתוב בפירוש: "הרוצה שיקבל עליו עול מלכות שמים שלמה – יפנה ויטול ידיו ויניח תפילין ויקרא קריאת שמע ויתפלל וזו היא מלכות שמים שלמה".

החיוב של קבלת עול נוגע גם בהלכה למעשה: ה'מגן אברהם' דן בשאלה, מה יעשה אדם שצריך לבחור בין שתי אפשרויות – להתפלל במניין בלי תפילין, ואז תפילתו תתקבל בזכות הציבור, או להתפלל עם תפילין בלי מניין. באופן פשוט היינו אומרים שתפילה בציבור קודמת וחשובה יותר. ה'מגן אברהם' סובר אחרת ואומר שהתפילין, שהן שייכות לקבלת עול מלכות שמים, קודמים לתפילה בציבור. צריך לוותר על המניין כדי להתפלל ביחידות עם תפילין.

מההלכה הזאת רואים שעיקר עניין התפילה הוא קבלת עול ולא רק בקשת הצרכים. עיקר הכוונה בתפילה הוא לא לבקשה שמבקשים אלא אנו רוצים את עצם העמידה לפני השי"ת בתפילה ובתחנונים. הבקשות הפרטיות הן כבר השלב הבא, שבו מבקשים מהשי"ת שגילוי האלוקות יתגלה בכל פרט במציאות, כולל שנוכל לעבוד אותו מתוך בריאות ופרנסה טובה.

מהי "קבלת המלכות"?

אחד הפסוקים המרכזיים של ראש השנה שייך לשיר של יום חמישי: "תִּקְעוּ בַחֹדֶשׁ שׁוֹפָר בַּפֶּסַח לַיּוֹם חֲגֻגְנוּ". חז"ל דרשו את הפסוק על ראש השנה שזהו החג היחיד בו הלבנה מכוסה.

בחסידות מוסבר שהמילה "כסה" מורכבת משני חלקים: 'כס ה', כלומר: האות ה', שהיא מקבילה לספירת המלכות, מתכסה בחג הזה. מכיוון שזהו זמן שמלכות השי"ת מכוסה, לכן גם הלבנה, שמראה על ספירת המלכות, נמצאת גם היא בהעלם.

מידת המלכות, שנקראת גם 'שכינה', היא החיות האלוקית שיורדת לעולמות התחתונים, ובתחילת החודש הזה של השנה החדשה היא נמצאת בכיסוי והעלם.

עיקר העניין של ראש השנה שייך לעבודה של ישראל שכביכול מעוררים את הקב"ה לגלות את מלכותו, כך שיתרצה להיות מלך על העולם כולו. אבל לפני ההתעוררות של עם ישראל בתפילות ובתקיעת שופר, הרצון של הקב"ה למלוכה עולה לשורשו ולא מתגלה בכלל.

ניתן לתת משל על כך ממלך, או צדיק, שלא רוצה להשפיע לזולתו. הוא חושב לעצמו: "למה שאתעסק עם פשוטי העם? הם רק מטרידים אותי. אין לי שום שמחה בהשפעה

שבת קודש אצל הרמ"מ מוויטבסק

כמובן העניין של החידושים לא צריך להיות רק בראש השנה. אבל היות וראש השנה הוא יום כללי ומה שפועלים בו משפיע על השנה, לכן מדגישים בעיקר בראש השנה את ההתחדשות. צריך לקחת את כל מה שעשינו עד עכשיו ולמלא אותו בחיות ורעננות.

גם אצל הרבי ראינו את השילוב הזה. הרבי היה נכנס לתפילה בכזה דיוק, שהיה אפשר לכוון את השעון לפי רגע כניסתו. אותו דבר גם להתוודויות. ההתוודות הייתה מתחילה באחת וחצי, בלי שום תזוזה. לא דקה לפני ולא דקה אחרי. ובכל זאת, תמיד היה מלא חיות, כמו חדש. כך מסופר על הרמ"ק רבי מנחם מענדל מוויטבסק (ששורש שם רבנו זי"ע משמו; הרבי נקרא על שם סב-סבו כ"ק אדמו"ר ה'צמח צדק', אשר אביו, שהיה חסיד של רבי מנחם-מענדל מוויטבסק קראו על שמו). צדיקים אמרו על רבי מענדל שכל שבת בימי חייו הייתה בכזאת התרוממות והרגשת תענוג נפלאה, כאילו אף פעם לא הייתה שבת, וגם לעולם לא תהיה שבת אחרת.

קשה לאנשים כערכנו להסביר במילים מה בדיוק הרגיש ר' מענדל מוויטבסק בכל שבת, אם הייתה לו הארה אחרת בכל פעם או משהו מעין זה; מה שברור הוא שכן היה המציאות. כך הצדיקים שהכירוהו העירו בו. למרות ששבת חוזרת פעם בשבוע, היא הייתה אצלו חדשה לגמרי.

הפסוק "תקעו בחודש" מלמד אותנו את שני הצדדים. מצד אחד, אדם צריך להיות קבוע בעבודת השי"ת, עד שהוא 'תוקע' ומעמיד את עצמו באופן נצחי. אבל דווקא על ידי התקיעה הזאת, עבודתו של האדם היא 'בחודש' - מתחדשת בכל יום מחדש.

כמו שאמרנו, באמת אין סתירה בין הקביעות והחידוש, והם אפילו מובילים זה לזה. אם אדם תוקע ומייצב את עצמו בחזקה, אז כל רגע יש לו יכולת להתחדש. אם תשאלו: איך הדברים משלימים אחד את השני? מורנו הבעש"ט אומר שבין טבע לנס אין באמת שום הבדל. אלא מה, כל דבר שמתרחש באופן חד פעמי, בפעם הראשונה הוא נחשב לנס. אם הוא ממשיך לקרות, אז כשמתרגלים אליו הוא נעשה טבעי וקוראים לו טבע. מצד האמת, הנס והטבע הם חידוש באותה מידה, והרי הקב"ה מחדש את העולם בכל רגע מחדש.

על ידי התבוננות בנקודה הזאת, שבאמת כל המציאות היא בעצם נס ודבר חדש, מקבלים כוח לעבוד את השי"ת בהתחדשות גדולה. כשמבינים שגם הטבע מתחיל בנס ובעצם בנס אחד, אז יודעים שרצון השי"ת מאחד את שני הדברים. כשהשי"ת רוצה שדבר מסוים יהיה, אז יש לו יציבות של קיום מצד אחד, ומצד שני הוא מתחיה בכל רגע מחדש. תארו לעצמכם, מה היה קורה אם היינו רואים היום בפעם הראשונה את השמש זורחת. היינו מדברים עליה כל היום ומתפעלים איך פתאום הופיע כאן אור גדול כזה, שהוא כל כך חזק ומחמם עד שאי אפשר להסתכל עליו. בוודאי כל העיתונים היו כותבים על זה!

שתי העבודות שהזכרנו בהתחלה - קבלת עול מלכות שמים וקבלת עול מצוות - באות לידי ביטוי בשני עניינים הלכתיים דומים אבל באמת שונים בתכלית: חומרות והידורים. החומרות מגיעות מהחלק של קבלת עול מצוות; היהודי מתעסק בשאלה, האם הוא קיים את המצווה או לא. לעומת זאת, הידור מצווה מגיע משורש של תענוג שיש לאדם בעבודת השי"ת, ומהשמחה שיש לו מעצם עשיית רצונו.

באופן כללי, חסידים היו מהדרים במצוות ולא מחמירים, מתוך הבנה שמי שמרבה בחומרות עלול להביא למרה שחורה. המחמיר נמצא כל הזמן בעצבנות, אם הוא יצא ידי חובה או לא. חסידים כן מרבים בהידורים, שהם באים אחרי שברור לגמרי ליהודי שהוא יצא ידי חובה.

בכל זאת מוסיפים ומהדרים בעניינים נוספים.

כיום, אנשים מהדרים מאוד בגמיות. הוא צריך דווקא את המאכל הזה, דווקא ממסעדה פלונית, ושיהיה אפוי בחום כזה בדיוק ובצורה כזאת וכזאת. גם מדברים שהם לא 'מעכבים', יש לבני אדם 'געשמאק', תענוג. אנחנו צריכים כנגד זה להדר ברוחניות, והכוח להשקיע בהידורים מגיע מראש השנה.

גם הנקודה הזאת נמצאת בהלכה למעשה, בדברי הרמ"א על עשרת ימי תשובה. ישנה הלכה ידועה, שגם מי שאוכל פת עכו"ם כל השנה, מצווה עליו להימנע מזה בעשרת ימי תשובה. למרות שמעיקר הדין אפשר לאכול, כשמגיע ראש השנה הולכים אחרי ההידור שלא לאכול, כי גם קבלת עול המלך צריכה להיות באהבה.

שמות הספרים או שם ה'?

כשיוצאים מעשרת ימי תשובה, מגיע הזמן של חג סוכות וארבעת המינים, שבהם בולט עניין ה"הדר". בצעירותי, כשהלכתי פעם לקנות ארבעת המינים, היה שם משהו בחנות שנחשב למומחה בידי ארבעת המינים. אני לקחתי אז לולב ביד, וראיתי שהוא קצת לא ישר. הראיתי לו את הלולב ושאלתי אותו. אני לא יכול לשכוח איך הוא הגיב בתקיפות: "פעם ראשונה שאני שומע שאלה כזאת!", הוא גער בי: "הרי בגמרא כתוב שכדי שלולב יהיה פסול הוא צריך להיות 'עקום דומה למגל'." הלולב הזה הוא כמו מגל? "

אחרי הנזיפה שלו חשבתי לעצמי שאולי כל זה שאנשים מחפשים שהלולב יהיה ישר הוא מיותר לגמרי ואין לכך שום קשר למצווה. עברו כמה שנים עד ששמעתי איך הרבי היה נוהג, והבנתי שאותו תלמיד חכם לא צדק.

שמעתי מהרב ביסטריצקי, שזכה בשנים האחרונות של הרבי להיות מי שהביא לו את הלולבים לבחירה, שעם הזמן למד לדעת בדיוק מה הרבי מחפש. הוא סיפר לי שהרבי היה בהחלט בוחן את הלולב לראות אם הוא ישר. בנוסף, הרבי גם רצה שהלולב יהיה ירוק טר, ושיהיה עליו כמה שיותר 'קורא'. בכל אופן, מעיקר הדין רק מגל פסול, ובהלכה לא כתוב שכמה שיותר ישר יותר טוב. אולי מעיקר ההלכה צדק אותו תלמיד חכם, אבל מבחינת הידור מצווה, כך כלל ישראל נוהגים להדר, ובוודאי שיש לזה מקום חשוב.

לפעמים יש אנשים שעוסקים רק בחומרות והם לועגים על המהדרים. אבל לצערי, קשה לשמוע מפהם את שמו של הקב"ה סביב העסק של המצווה. אמנם שומעים את השמות של הספרים של הקב"ה - כתוב שם כך וכך או לא כתוב - אבל לא שומעים את שם ה'. יש בזה חיסרון גדול, מכיוון שלכל לראש נדרשת נקודת השורש של התענוג בקיום המצוות, ואותה מביאים ההידורים. לעומת זאת, הפחד מהאפשרות לא לצאת ידי חובה לא נותן טעם למצוות.

הטעם המיוחד של קבלת עול מלכות שמים, כולל ההתחדשות והרעננות שמקבלים בראש השנה, צריך להימשך בכל השנה. הייתה תקנה של כ"ק אדמו"ר זי"ע (שגם עליה אמר כמתנצל שקשה לחדש מנהגים), לערוך סעודה-התוודות בראש השנה לקראת צאת החג. המטרה של הסעודה הזאת הייתה המשכת ענייני ראש השנה לכל השנה. מעניין שכ"ק אדמו"ר הרשב"ב הדין לשבת וללמוד חסידות מיד בתחילת החג, כדי לפתוח את השנה עם פנימיות התורה. ואילו כדי לחבר את הפתיחה לכל השנה, הרבי תיקן לעשות סעודה ולהתוודע.

שנוזה להמשיך קבלת עול מלכות שמים לכל השנה כולה! לחיים, לחיים ולברכה! ■

תוכנית שנתית בחסידידות

תשפ"ג

תלמידי ישיבות ואברכי כוללים מוזמנים להצטרף לאחת מתוכניות הלימוד החדשות במשנתו של בעל התניא, להעמקה והכרה בדרך העולה בית אל

חדש!

2 מסלולי לימוד לבחירה:

2

מאמרים
יסודיים

מבעל התניא

12 מאמרים
על מועדי השנה,
לימוד התורה
וקיום המצוות

1

תניא

נ"ג פרקי
ליקוטי אמרים

לתלמידי ישיבות
ואברכי כוללים
שלא נבחנו בעבר על
ליקוטי אמרים

שיעורי עיון

על הפרקים הראשונים
של ליקוטי אמרים מאת הגה"ח
הרב שניאור זלמן גופין שליט"א

שיעורי סיכום

על כל פרקי ליקוטי אמרים
מאת הגה"ח
הרב אפרים דמיובסקי שליט"א

שיעורים בתניא

על כל פרקי ליקוטי אמרים
מאת הגה"ח
הרב יואל כהן זצ"ל

שמעו
ותחי
אזניכם

תפארת שמשון

שימו לב!
ההרשמה נסגרת
ב-ז' חשון

(בנוסף - עד חמכה ניתן להירשם לתכנית
לימוד ליקוטי אמרים פרקים א-לד)

זמני הלימוד והבחינות

ניסן-אב תשפ"ג

לימוד תניא: פרקים לה-נג
(למצטרפים בטבת: פרקים יח-לד)

לימוד מאמרים: 4 מאמרים

מבחן: תחילת חודש מנחם-אב בירושלים,
בני ברק ובמוקדים נוספים ברחבי הארץ

טבת-אדר תשפ"ג

לימוד תניא: פרקים יח-לד
(למצטרפים חדשים: פרקים א-יז)

לימוד מאמרים: 4 מאמרים

מבחן: תחילת חודש ניסן בירושלים,
בני ברק ובמוקדים נוספים ברחבי הארץ

אלול תשפ"ב-כסלו תשפ"ג

לימוד תניא: פרקים א-יז
לימוד מאמרים: 4 מאמרים

מבחן: ביריד החסידות
י"ט כסלו בבנייני האומה,
ירושלים

מלגות

מלגה בסך 1,150 ₪ תחולק לנבחנים בהצלחה שלושה מבחנים

מלגה לכל מבחן < מציון 85% ומעלה - 350 ₪ מציון 75% ומעלה - 250 ₪

בנוסף: ממוצע ציון 85% ומעלה בשלושת הבחינות יחד - 100 ₪

המלגות ניתנות
בכרטיס לב לדעת
למימוש ברשת
ספרי אור החיים,
רשת אושר עד
וביריד החסידות י"ט כסלו.

איך נרשמים?

במשרדי 'לב לדעת' טלפון: 072-221-9050 שלוחה 5
אצל הנציגים בישיבות
עמדות נדרים פלוס
בחנויות רשת ספרי אור החיים

הרשמה חובה / דמי רישום ורכישת ספרי הלימוד 50 ש"ח / ניתן להירשם עד ז' חשוון

ש"ת עם רבני 'לב לדעת': 072-2219050

שלוחה 2, בימים א-ה, בין השעות 13:30-15:30, 21:30-23:00

לפרטים ויצירת קשר: 072-2219050

מענה אנושי בשלוחה 5, בימים א-ה, בין השעות 13:00-15:30

מייל: lladaat@gmail.com

שיעורים
בחסידות
באזור ירושלים ובני ברק

עבור אברכים ובני ישיבות החפצים להכיר
את משנת החסידות באופן מסודר ומעמיק
השיעורים יימסרו בטוב טעם ודעת מפי
הרה"ח הרב יהושע גרינפלד שליט"א
והרה"ח הרב פינחס וואלאך שליט"א

לתיאום ופתיחת שיעור באזורכם פנו לטלפון המערכת 072-2219050 שלוחה 6

נשמרתא דאורייתא

ביאורים מתורת חב"ד לדף היומי

כתובות סז – פ

מילוי השליחות

כדבעי ליה למיעבד לא עבד כדאמרי אינשי לפום נמלא שיחנא (כתובות סז, א)

לכאורה, הרי למעשה הוא נתן צדקה שלא בערך יותר ממה שנתנו אחרים, ומדוע נענש כל כך רק על כך שלא נתן יותר, כפי היכולת שלו?

אלא: כיון שהקב"ה מינה אותו שליח על הון עצום, ונתן לו כחות עצומים ואפשרויות גדולות – עליו לעשות כפי שיש ביכולתו, ואם לאו – חסר בעיקר מילוי תפקידו ושליחותו בעלמא דין, וכיון שהחסיר במילוי תפקידו, לכן מגיע על זה עונש מר ועצום.

(על פי תורת מנחם חנ"ט ע' 346)

שלש דרגות במילוי צרכי הזולת

די מחסורו אתה מצווה עליו לפרנסו ואי אתה מצווה עליו לעשרו אשר יחסר לו אפילו סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו (כתובות סז, ב)

לפי זה נמצא שיש ג' דרגות: א) די מחסורו – שצריך לספק לו כל הדברים הנצרכים לכל אחד. ב) אשר יחסר לו – שצריך לספק לו גם זה אשר יחסר לו במיוחד לפי הרגילות שלו. ג) עשירות, שהיא ריבוי שפע, למעלה גם מאשר יחסר לו.

ג' ענינים אלה נשני הענינים שבמילוי החסרון ועשירות ישנם גם למעלה, שהרי כל הענינים שלמטה משתלשלים מעינים למעלה. והג' המדרגות הכלליות בגילויים שלמעלה – ממלא כל עלמין, סובב כל עלמין ועצמות אור אין סוף שלמעלה מממלא וסובב.

ממלא כל עלמין הוא האור המתלבש בעולמות ובהנבראים להחיות אותם לפי ערכם, וכמאמר רז"ל מה הנשמה ממלאה את הגוף כך הקב"ה ממלא את העולם, דכמו שחיות הנפש המתלבש בהגוף הוא לפי אופן אברי הגוף, דבכל אבר החיות הוא לפי ערכו, על דרך זה הוא בהחיות דממלא כל עלמין, שהוא מחיה כל עולם וכל נברא לפי ערכו. וסובב כל עלמין הוא האור שלמעלה מהתלבשות בעולמות, שלכן הוא סובב ומקיף את העולמות בשוה, אבל מכל מקום הרי הוא שייך ובגדר העולמות (שלכן נקרא בשם סובב כל עלמין). והוא על דרך חיות הנפש עצמה, מה שהנפש היא חי בעצם, דהגם שהוא למעלה באין ערוך מהחיות המתפשט ומתלבש בגוף, מכל מקום הוא

כמו מקור שממנו נמשך החיות המתפשט ומתלבש בהגוף. ואילו עצמות אור אין סוף הוא למעלה מכל שייכות לעולמות, גם בדרך מקיף.

וג' ענינים הנ"ל – שני הענינים שבמילוי החסרון (די מחסורו ואשר יחסר לו) ועשירות – בהגילויים שלמעלה, הם בג' מדרגות הנ"ל. שני הענינים דמילוי החסרון הם שני הגילויים דממלא וסובב. דכיון שגם אור הסובב שייך לעולמות, לכן כשאור זה אינו מתגלה בעולם, העולם הוא חסר, וכמאמר רז"ל על הפסוק ויכל אלקים ביום השביעי "מה היה העולם חסר – מנוחה, בא שבת בא מנוחה", מנוחה היא בחינת סובב שלמעלה מהאור המתלבש בעולם, ואף על פי כן כשלא היה גילוי זה בעולם, היה העולם חסר, וכשבא שבת ונמשך ונתגלה אור זה, נתמלא החסרון. ולכן גם הגילוי דסובב הוא מילוי החסרון. אלא שמילוי החסרון שעל ידי הגילוי דממלא כל עלמין הוא על דרך די מחסורו, ומילוי החסרון שעל ידי גילוי הסובב הוא על דרך אשר יחסר לו אפילו סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו. ועשירות הוא גילוי עצמות אור א"ס שלמעלה משייכות לעולמות.

(על פי תורת מנחם ספר המאמרים מלוקט ח"ד ע' לח ואילך)

הימנעות מצדקה

– השתחווהא לפסל

המעלים עיניו מן הצדקה כאילו עובד

עבודת כוכבים (כתובות סז, א)

כי ענין עבודת כוכבים בגשמיות הוא המשתחווה לשמש וירח מפני שמהם תצא השפעת המזון כמו שכתוב ממגד תבואות שמש וממגד גרש ירחים, אמנם הגם שבאמת נמשך ההשפעה על ידם, הרי אינם אלא שלוחי ההשפעה בלבד והמשתחווה להם מחשיב אותם ליש ודבר נפרד כאלו הם משפיעים מצדם.

והנה ההשתחווה בגשמיות היינו שכופף ראשו וקומתו הגשמיים, ויש השתחווה ברוחנית – שכופף ומבטל שכלו לדבר הנשפע מן השמש והירח שהם מגד תבואות כו' בדאגת הפרנסה על ידי איזו תחבולה, כאילו התחבולה ההיא היא עיקרית בהשפעה זו. אבל האמת היא כדכתיב וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה, הרי ה' אלקיך כתיב, שלא יהיה נפרד מאלקותו ית' כו'. מה שאין כן

כשמחשיב את התחבולה לעיקר ההשפעה, אזי הוא בבחי' נפרד. ועל דרך זה המעלים עיניו מן הצדקה כי הוא חס על ממונו פן יחסר לו.

ועל זה הרי הוא חייב סקילה רוחנית, כי סקילה היא באבנים, והיינו שעל ידי זה גורם להיות לו לב אבן שלא יוכל לפתוח לבו בהתבוננות בחי' הוי' כו'.

(על פי לקוטי תורה שבת שובה סד, ד. מאמרי אדמו"ר הזקן הקצרים ע' קעט"קפ)

העושה עצמו חסיד

המסמא את עינו והמצבה את בטנו והמקפח את שוקו אינו נפטר מן העולם

עד שיבא לידי כך (כתובות סז, א)

ברשימה ישנה נרשם סיפור מזמנו של רבנו הזקן:

כאשר רבינו הזקן התחיל לפרסם תורת החסידות ברייסיין וליטא, באו לפניו להתאונן על החסידים, ותוכן טענתם, שהם מעמידים פנים ועושים עצמם כאילו שייכים הם להתבוננות, לאהבת ה' וליראת ה', ללימוד תורת החסידות ועבודת החסידות, בה בשעה שאינם שייכים לכך.

רבינו הזקן שמע את דברי ה"מסירה", והשיב: ככה?! – אם כן, יקויים בהם פסק המשנה... "כל מי שאינו לא חגיר ולא סומא ולא פיסח ועושה עצמו כאחד מהם, אינו מת מן הזקנה עד שיהיה כאחד מהם". – כיון שעושים את עצמם חסידים, ועושים את עצמם שיש להם אהבת ה' ויראת ה', התבוננות ואריכות התפלה, וכל פרטי הענינים שדורשת תורת החסידות, מובטח להם שלא ימותו מן הזקנה עד שיהיו כן!...

(על פי תורת מנחם ח"ג ע' 200)

התעוררות אהבה עליונה

מלמעלה לעתיד לבא

ולציון יאמר איש ואיש יולד בה והוא יבוננה עליון. . . אחד הנוול בה ואחד

המצפה לראותה (כתובות ע"ה, א)

והענין כי הנה אמרו רז"ל על פסוק אשה כי תזרע וילדה זכר, אשה מזרעת תחלה יולדת זכר איש מזרע תחלה יולדת נקבה. ולהבין זה בעבודת ה', הנה נודע שכנסת ישראל נקראת בשם אשה והקב"ה נקרא בשם איש, וכמו שכתוב ביום ההוא תקראי אישי כו', והנה

קול עבה באשה ה'ז מום שנאמר
כי קולך ערב ומראך נאווה (בתוכות ע"ה, א)
 אשה היינו כנסת ישראל הנקראת
 אשתו של הקב"ה. קול עבה היינו
 שמתפלל כתובע צרכיו, ואז הרי זה מום,
 כי התפלה צריכה להיות בתחנונים שזהו
 קול ערב.
 (ספר הויכחות ח"א (אידיש) ע' 343)

כמו שבאיש ואשה על דרך משל אשה מזרעת תחלה יולדת זכר, כך הגה כנסת ישראל עם הקב"ה, כשהאשה היא כנסת ישראל מזרעת תחלה היינו בחינת אתערותא דלתתא מלמטה למעלה בחי' ואל אישך תשוקתך, נמשך אחר כך אתערותא דלעילא.

ואז יולדת זכר, דהיינו שמולדת בחינת אהבה בנשמות ישראל שמבחינת דכר, דהיינו אהבה רבה שהיא בחינת מי לי בשמים ועמך לא חפצתי, היינו אפילו מה שעמך בקרוב לך, שהם חיי העולם הבא ותענוג אלקי שנמשך לנשמות בגן עדן להתענג על ה' מחמת השגתם והשכלתם בהשגה והשכלה מופלאה מאד, עם כל זה הרי אין השגה זו מגעת אלא בבחי' עמך, שהוא דבר הטפל ובטל אצלך ולא אתה ממש, כי לית מחשבה תפיסא ביה כלל אלא השגתם הוא בזיו השכינה, זיו והארה בעלמא, ואי לזאת ועמך לא חפצתי אלא האהבה רבה היא ליכטל וליכלל באור א"ס ב"ה ממש ולאשתאבא בגופא דמלכא שלמעלה מעלה מבחי' זיו והארה, הגם שבבחינה זו יהיה בטל במציאות ולא יוכל להיות על דרך יושבין ונהנין מזיו, ואהבה זו נקראת זכר, כי נשים דעתן קלות שיכול לבחור הטפל, להנות מזיו, אבל זכר הוא בר דעת, שבוחר העיקר ולא הטפל הגם שלא יהיה בבחי' יש כו'.

אבל אם אין התערורות תחילה מצד כנסת ישראל, אזי מולדת אהבה בבחינת נקבה, כי נמשך אתערותא דלעילא מבחינת חיצונית, וההולדה מזה היא רק בחינת נקבה, שהוא האהבה זוטא ורוות צמאונה לבד ולא להשתתף נפשה בביטול ההשגה כנר בפני האבוקה.

אמנם לעתיד לבא, גם כשאתערותא דלתתא תבא רג אחרי אתערותא דלעילא, מכל מקום תלד זכר, והיינו משום שכל הנ"ל מה שאיש מזרע תחלה אינה יולדת אלא נקבה, וזה דוקא כאשר אור א"ס ב"ה נמשך בדרך וסדר הדרגת ההשתלשלות. אבל כשהאור בא ונמשך מעצמות המאציל בתוספות ועילוי רב שלא כדרך וסדר ההדרגה, מתחברים ומתערבים ומתכללים יחד כל האורות עליונים עד שאין שום הפרש בין מעלה ומטה ימין ושמאל כו'. וזהו ולציון יאמר איש ואיש וגו', כי יש אתערותא דלעילא שהיא לעילא לעילא מקום שאין אתערותא דלתתא מגעת שם כלל, ומשם יומשך גילוי שפע ואור א"ס ב"ה ויולדת זכר, וזה יהיה לעתיד לבא שיהא הכל בבחינת איש, והיינו מפני כי הוא יכוננה עליון, שהמכון יהיה אור עליון מאד נעלה.

[ואולי י"ל דהיינו ב' האופנים "אחד הנולד בה ואחד המצפה לראותה", בעבודת האדם:

המצפה לראותה היינו אהבה שבאה על ידי אתערותא דלתתא תחלה. והנולד בה היינו אהבה הבאה על ידי אתערותא דלעילא תחילה. המלקט.]

(על פי תורה אור מקץ לו, ג.
 לקוטי תורה פ' תוריע כ, א"ג)

בין צדיק המגין על הדור לצדיק שלא נראתה קשת בדורו

הזהרו מזובי של בעלי ראתן. ריב"ל מיכרך בהו ועסיק בתורה. כי הוה שכיב אמרו ליה למלאך המות זיל עביד ליה רעותיה אול איתחוי ליה א"ל אחוי לי דוכתאי אמר ליה לחיי. מכריז אליהו קמיה פנו מקום לבר ליואי. אול אשכחיה לר' שמעון בן יוחאי. אמר ליה את הוא בר ליואי אמר ליה הן אם כן אי אתה בר ליואי ולא היא דלא הואי מידא אלא סבר לא אחזיק מיבנותא לנפשי (בתוכות ע"ה, ב)

שקשת אינו אלף אות נרית שלא יחרב העולם ולא יס' לדיק גמור דכור אין לרין אות (רש"י) לכאורה, הרי אמרו חז"ל ראה הקב"ה צדיקים והן מועטין, עמד ושתלן בכל דור דור, ומבואר בתניא (פ"י) דהיינו צדיקים גמורים, ואם כן הרי בכל דור יש צדיק גמור. ומזה שרק בדורות מועטים לא נראתה הקשת, מוכח שבצדיקים גמורים גופא יש דרגא מיוחדת שהיא הגורמת שלא תיראה הקשת. והביאור בזה:

יש ריבוי מדריגות בצדיקים, כפי שנימנו בגמרא במס' סוכה (מה, ב): שמונה עשר אלף צדיקים שרואים את השכינה על ידי אספקלריא שאינה מאירה, צדיקים הרואים את השכינה באספקלריא המאירה, ובהם גופא יש דרגות: ל"ז צדיקים שנכנסים רק ברשות ("עיילי בבר"), ובני עליה (ש"הן מועטין") הנכנסים ללא רשות.

נוסף על כך מצינו עוד מדריגות בבני עליה עצמם: (א) מדריגת "בני עליה" שעם היותם "מועטין" מכל מקום אינם פחותים משנים, כפי שהגמרא מפרטת: "אם אלף הן כו' אם מאה הם כו' אם שנים הן אני ובני הן" (אבל לא נאמר "ואם אחד הוא"), (ב) מדריגת "בני עליה" שעליה נאמר "אפילו בשביל צדיק אחד העולם מתקיים, שנאמר וצדיק יסוד עולם", היינו, שקיום העולם יכול להיות אפילו בשביל צדיק אחד בלבד; במדריגת "צדיק יסוד עולם" יכול להיות שיהיה רק אחד בדור.

ובדורו של רשב"י היה זה רשב"י לבדו, אפילו לא בנו ר' אלעזר, אף שהוא בכל המדריגות של בני עליה, כהלשון: "אני ובני הן". וכדאיתא בזהר (ח"א ונה, ב), שרשב"י הגן על העולם מפני מלאך המות, להיותו "וצדיק יסוד עולם".

והנה, במה התבטאה מעלתו של רשב"י על ר' אלעזר בנו? – מספרת הגמרא: "כל היכא דהוה מחי ר"א הוי מסי ר"ש". היינו, שר' אלעזר – למרות היותו צדיק, ומבני עליה, הוא היה (בחי' רשב"י) מובדל מהעולם; עבודתו

היתה לעצמו בלבד, ועד שלא היה יכול לסבול את ההעלם וההסתרה של העולם, ולכן – "הוי מחי ר' אלעזר"; אבל ר' שמעון, ה"צדיק יסוד עולם" – התעסק עם העולם, ושאל "מי איכא מידא דבעי לחיקוני", וריפא אפילו מה שר' אלעזר (שהיה מבני עליה) "הוה מחי".

אמנם גם הזכות של בני עליה, ובפרט של ר' אלעזר, הגינה על העולם (וכמבואר בזהר שם) – אבל זהו רק באופן שבזכותם נעשה העולם מוגן, אבל לא באופן שפועל בעולם לזכרו, משא"כ רשב"י טיהר את העולם ותיקן אותו; הוא מתעסק עם העולם, ועי"ז מזכך אותו.

וזהו גם כן מעלתו של רבי יהושע בן לוי, וכדייק לשון רש"י, "שהקשת אינו אלא אות ברית שלא יחרב העולם, ואם יש צדיק גמור בדור, אין צריך אות". – בזה מתרץ רש"י למה לא די בכך שיש צדיקים בכל דור ודור – כיון שמוכרח להיות מי שהוא "צדיק גמור", והוא נמצא "בדור": "צדיק גמור" היינו צדיק שהוא בסוג של "בני עליה" דוקא, אבל עליו להיות "בדור" – הוא מלוכב בדור, ומתקנו מטהרו ומזככו.

בשביל שלא תיראה הקשת, לא די שזכות הצדיק "תגן", אלא צריך צדיק שיתמסר לזכך את העולם, דוגמת רשב"י בדורו, שבימיו לא נראתה הקשת.

ואת זה מבארת הגמרא בעובדה שריב"ל התעסק עם "בעלי ראתן", שבהתבוננות עמהם יש חשש סכנה ע"פ תורה (ולכן שאר חכמים התרחקו מהם). ואעפ"כ ריב"ל השתדל להפיץ תורה בכל מקום, אפילו בין "בעלי ראתן", ובגלל זה – נכנס חי לג"ע, ולא נראתה הקשת בימיו (בגלל שהתעסק בזיכוך הדור).

(לקוטי שיחות ח"ד ע' 1239-1235)

לימוד תורה לשמה

אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו

(בתוכות ע"ה, ב)

דהנה תורה שלומדים שלא לשמה כגון להיות תלמיד חכם וכחאי גוונא, אינה עולה כלל למעלה, אלא נשארת למטה בעולם הזה הגשמי וכמו שכתוב בזהר על פסוק מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש, דאפילו עמלא דאורייתא אי עביד בגין יקריה לא סליק לעילא. וזהו אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו, פירוש שלא נשאר למטה בעוה"ז.

(על פי תניא פרק מ)

בעלי ראתן – הרהורי בפירה

בעלי ראתן. ריב"ל מיכרך בהו

(בתוכות ע"ה, ב)

ועסיק בתורה

שרן לו צמחו (רש"י)

היינו שיש להם ספיקות באמונת ה' רח"ל, ואף על פי כן היה רבי יהושע בן לוי לומד עמהם.

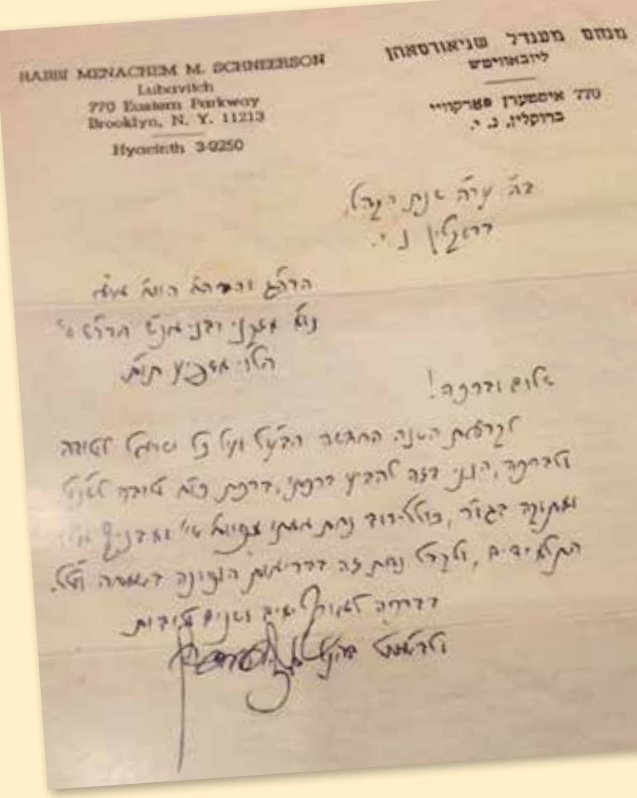
(כתבי הרח"א ביחובסקי ע' קיד)

ברכה מיוחדת - ערב שנת 'הקהל'

איגרת מיוחדת שכל כולה בכתב יד קודש ובה מביע הרבי את ברכתו לשנה החדשה (ערב ראש השנה 'שנת הקהל', כקביעות שנה זו), להגדיל רבי שמואל לויטין ע"ה, אחד מהיושבים ראשונה במלכות בית ליובאוויטש, עוד בימי כ"ק אדמו"ר הרי"צ ונזר החסידים בשנים הראשונות לעלות כ"ק אדמו"ר זי"ע על כס ההנהגה.

ב"ה, ער"ה שנת הקהל, ברוקלין נ.י.
הרה"ג והרה"ח הו"ח אי"א
נר"מ מזקני רבני אנ"ש הרר"ש ש' הלוי משפיע תומכי תמימים
שלום וברכה!
לקראת השנה החדשה הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה, הנני בזה להביע ברכתי, ברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה בגשמיות ורוחניות, כולל - רוב נחת אמתי מכל יוצאי חלציו ש' ומבניך אלו התלמידים, ולקבל נחת זה בבריאות הנכונה בשמחה וטוב לבב.
בברכה לאורך ימים ושנים טובות ולבשורות טובות בהנ"ל
חי"ק

סליחות בליובאוויטש

קטעים מתוך
רשימות
שיחות כ"ק
אדמו"ר
הרי"צ זי"ע
אודות האווירה
שהחליפה את
צורתה לבלי
הכר, בפרוש
ימי הסליחות,
בימי ילדותו

בכל יום נוסף מתקרבים יותר לשבת סליחות. את מאמר החסידות של שבת סליחות, היו שומעים בכוונת הלב אחרת לגמרי. בליל שבת, ערב סליחות, היו בדרך כלל ממעטים בשינה. היה בלתי אפשרי לישון. האדם לא מצא לו מקום. למקווה הלכו עוד לפני שהאיר אור יום. במקווה כבר פוגשים אנשים רבים. כולם ממהרים. על כולם אפשר לראות ששבת זו שונה מכל שבתות השנה. הרי היא השבת שלפני סליחות!
במוח הולמות המחשבות הזורמות בחוזק. ברעיון חולפת הזעקה הסוערת: "לך ה' הצדקה", ועוד יותר מכך נרגשת ההכרה ש"לנו בושת הפנים". טובלים בלב שבור תוך כדי שהאדם מבקר את עצמו: זו אכן טבילה של תשובה אמיתית עם חרטה על העבר וקבלה על להבא; או שמא, חלילה, היא בבחינת "טובל ושרץ בידו"?
כשעברו ליד בתי-הכנסת היו שומעים ציבור אנשים אומרים תהילים.
אמירת התהילים באותה שבת היתה גם היא שונה מאמירת התהילים במשך השנה. זאת למרות שאנשים אלה היו יהודים פשוטים שהתאספו כל יום בהשכמה לומר תהילים (וגם אלה שלרגל עסקיהם שהו במשך השבוע בעיירות ויישובי הסביבה - בשבת גם הם באו לומר תהילים), בכל זאת בשבת זו גם אצלם היתה זו אמירה שונה מכל שאר שבתות השנה. כל אחד היה עסוק עם עצמו, ובקול אמירת התהילים נשמע קול פנימי של 'מקיף' חסידי.

כאשר שבו מהמקווה, היו הולכים לחזור את המאמר - דבר שלקח כמה שעות. כרגיל היו נכנסים ל'חזרה' וממשיכים לחזור את המאמר עד התפילה.
•
בשעה שלוש היו אוכלים סעודת שבת קודש. סעודת שבת קודש של שבת סליחות על שולחנו של הוד כ"ק אבי אדוני מורי ורבי זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע [אדמו"ר הרש"ב], היתה אף היא שונה מסעודות שבת-קודש של כל השנה. היא היתה קצרה יותר. בכלל, הסעודות בליובאוויטש לא ארכו זמן רב, אלא שלפרקים היו מתוועדים בהן, מספרים סיפור או חזורים על אימרה. לסעודות השבת בליובאוויטש היה סדר מסודר. בכלל היה לליובאוויטש סדר קבוע בכל הדברים ומוגבל בהגבלות של זמן ומקום.
בשבת סליחות היה הכל בקיצור, שכן בכל דבר הורגש ריח הימים הנוראים.
•
ליל "זכור ברית" היה 'ליל השימורים' של הימים הנוראים. מאז היותי בן שש, אינני זוכר שבלייל ערב ראש-השנה ילכו לישון כמו בלילה רגיל. כל אחד לפי דרכו הכין את עצמו לערב ראש-השנה הבא, המוביל לימי הדין והמשפט.

(עפ"י לקוטי-דיבורים חלק א' עמוד 153;
ספר השיחות היש"ת עמוד יח)

כל ספרי 'מעיינותיך' וגיליונות 'כי קרוב' מחכים לכם בכל סניפי רשת 'אור החיים' ברחבי הארץ

ירושלים: ירמיהו 13. שאולזון 49 הר נוף. הפסגה 45 בית וגן. בר אילן 4. חבקוק 2. בני ברק: רבי עקיבא 152. רבי עקיבא 68. הרב כהנמן 64. נחמיה 28. אהרונביץ 12 מרכז רימונים. בית שמש: יהודה הנשיא 6. נחל יצנים 3. מודיעין עילית: חפץ חיים 7. שדרות יחזקאל 2. אשדוד: יהודה הנשיא 8. הורקנות 8. ביתר עילית: הר"ן 9. אלעד: יהודה הנשיא 94. פתח תקווה: רוטשילד 75. נתניה: משה הס 18. נתיבות: הרמב"ם 13. חיפה: מיכאל 27.

חדש